

Metodika

Blok 10

Člověk a příroda ve 20. století

LEKCE

42

Rizika technologií pro život

CÍLOVÁ SKUPINA

ZŠ / 14–15 let

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

MEZIPŘEDMĚTOVÉ
VZTAHY

Občanská výchova /
Osobnostní a sociální
výchova / Výchova
k myšlení v evropských
a globálních souvislostech /
Environmentální výchova

KLÍČOVÁ SLOVA

klimatická krize / havárie
Černobylu / technologie /
ekologie / vztah k minulosti /
komerce

Anotace lekce

Lekce je zaměřena na současné perspektivy vnímání havárie jaderné elektrárny v Černobylu. Nabízí několik současných perspektiv, které interpretují událost různými způsoby. Žáci porovnávají interpretaci Davida Attenbourgha, který ve svém filmu *Život na naší planetě (A Life on Our Planet)* používá Černobyl jako memento neudržitelnosti vztahu člověka a přírody a přístup cestovních kancelářů, které využívají katastrofy coby atraktivního turistického cíle za účelem zisku.

Badatelská otázka

Co pro nás dnes znamená Černobyl?

Vzdělávací cíle

Obsah

— Žák svými slovy popíše událost v Černobylu v roce 1986.

Historické myšlení: Vztah k minulosti

— Žák charakterizuje dva způsoby současného přístupu k havárii v Černobylu v roce 1986.

Badatelské dovednosti

— Porovnáváme prameny, vysvětlujeme význam, sestavujeme podloženou odpověď.

Vazba lekce na RVP ZV (2021)

D-9-8-04 / prokáže základní orientaci v problémech současného světa; obohacuje pohledy žáka na sebe samého z hlediska otevřených životních perspektiv rozšířených o možnosti volby v evropské a mezinárodní dimenzi (VMEGS); uvědomí si komplexní pojetí vztahů člověka a prostředí v zájmu udržitelného rozvoje (EVVO)

Zdroje

Evokační fotografie

Hotel Polissya u Černobylu – v minulosti a nyní.

název

<https://www.rd.com/list/chernobyl-disaster-site/>, fotografie 13/14

link

komentář

Fotografie ukazují hotel Polissya před a po katastrofě v Černobylu. Může zaujmout perspektiva návratu přírody. Přestože došlo k velké katastrofě, v současné době se příroda v oblasti Černobylu obnovila, a dokonce vzniká pozoruhodné území „původní divočiny“, protože oblast je stále uzavřena a ponechána přírodě.

Evokační klip

Chernobyl, Official Trailer | HBO
(USA / Velká Británie, 2019, 5 h 11 min, režie: Craig Mazin)

název

<https://www.youtube.com/watch?v=s9APLXM9Ei8&t=1s>

link

komentář

Katastrofa v Černobylu se stala námětem mnoha dokumentárních či hraných filmů i seriálů. Pětidílná minisérie z koprodukce společností HBO a Sky patří k těm nejnovějším a nejpovedenějším. Seriál sleduje několik dějových linek: příběhy hasičů a záchrannářů bojujících s požárem v elektrárně, jejich rodin a širšího okolí, které se musí vyrovnat s radikální změnou svého života, a sovětských politických elit a vědeckých kruhů, které musí čelit četným morálním dilematům. Seriál je pokládán za věrnou rekonstrukci celé události a jejich politických a společenských dopadů.

Informační prvek

Komiks – David Attenborough uvádí svůj film *Život na naší planetě* (komiks: Václav Hromada, text: Jiří Karen, volně podle Davida Attenborougha: *A Life on Our Planet*, 2020)

název

Film: <https://www.netflix.com/cz/title/80216393>

link

komentář

David Attenborough používá v úvodní scéně svého filmu Černobyl jako memento toho, kam může vést lidská nezodpovědnost při používání technologií. Návrat přírody využívá jako možnou naději či inspiraci, že i taková katastrofa může nakonec být řešitelná. Vytváří paralelu mezi černobylskou havárií a klimatickou krizí. Přestože podobné využití ve stylu „historia magistra vitae“ je z hlediska historiografického či didaktického velice problematické (neexistují žádná jednoduchá poučení a minulost není návodem k jednání), tato paralela může fungovat jako ukázkový doklad určitého trvajících způsobu vztahování se k minulosti.

Zdroj 1

Screenshots z webových stránek

název

<https://chernobyl.cz/>

link

<https://docernobylu.cz/>

komentář

V současné době je Černobyl místem, kterého se využívá jako atraktivní turistické destinace. Různé firmy nabízejí „dobrodružné“ výlety do Černobylu. Místo paměti je zde exploatováno za cílem zisku a vytváření zážitků. Screenshots ukazují určitý typ vztahování se k minulosti typický pro globální kapitalismus v kontextu zážitkové turistiky. Zajímavou otázkou by mohlo být, „kdy a proč se Černobyl stal oblíbenou turistickou destinací?“. Je možné taktéž tematizovat „etiku jednání na místech paměti“ (viz projektová lekce o vhodném chování na místech paměti spojených s utrpením).

Návrh postupu

Fáze

Popis

Učitel

Žák

Komentáře

Fáze 1 10 minut

Práce se evokačními zdroji: fotografie a trailer k seriálu by měl vést žáky k ujasnění, co se stalo v Černobylu.

- Učitel pustí žákům prezentaci a trailer k seriálu Černobyl. Ptá se: Co se stalo v Černobylu? Zadává úkol.

- Žáci přemýšlejí nad fotografiemi a sledují trailer. Zkusí stručně popsat pomocí třech pojmů, co se stalo v Černobylu.

- Fotografie zachycují hotel Polissya v minulosti a nyní (zeleň). Je možné doplnit krátkým výkladem po zapsání do PL. Jediná část lekce, kdy žáci píšou. Klíčové je shrnout a ověřit porozumění základní faktografii události.

Fáze 2 10 minut

práce s informačním prvkem: komiksem

- Učitel vyzve žáky, aby si přečetli komiks a zakroužkovali dvě správné odpovědi.

- Žáci individuálně čtou komiks a potom ve dvojicích (či skupinách) diskutují o správných variantách odpovědi.

- Je možné zdůraznit, že jedna z odpovědí je lehce zavádějící. Správné odpovědi jsou D a E. F je zavádějící, protože v důsledku Černobylu nyní katastrofa „nehrozí“ (už byla zažehnána, příroda se obnovila). Lze případně nahradit či doplnit úvodní scénou z filmu *Život na naší planetě* s českým dabingem.

Fáze 3 5–10 minut

práce se zdrojem 1: screenshoty z webových stránek

- Učitel vyzve žáky, aby si prohlédli screenshoty a zakroužkovali dvě správné odpovědi.

- Žáci mohou spolupracovat ve dvojicích či skupinách.

- Cílem kroku je dojít k závěru, že současné cestovní kanceláře vnímají Černobyl jako „lukrativní atrakci“, která může generovat zisk. Správné odpovědi jsou A a E.

Fáze 4 5 minut

kolonky u úkolu 3

- Učitel vysvětlí žákům, jak mají zapisovat A–F do kolonek.

- Žáci přiřazují písmena do příslušné kolonky.

- Cílem kroku je shrnout dva rozdílné přístupy k minulosti – minulost jako poučení a minulost jako „atraktivní dobrodružství“ pro zisk a zábavu.

Fáze 5 10 minut

návrh sochy/pomníku/muzea

- Učitel vysvětlí žákům, že nyní mohou navrhnout svůj způsob, jak vzpomínat na Černobyl. Mohou si vybrat.

- Žáci samostatně/ve dvojicích vytvářejí návrh, jak vzpomínat.

- Klíčové je zde zohlednit, že tématem lekce jsou rizika technologií pro život a že by je žáci ve svých návrzích neměli opomenout.

Kritéria hodnocení

Základní úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák nesprávně přiřadí odpovědi do kolonek v úkolu 3 a jeho návrh sochy/pomníku/muzea není relevantní, nespojuje s tématem lekce.

Příklad odpovědi

Žák nakreslí sochu Attenborougha, která vybuchuje.

Střední úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák přiřadí alespoň jednu odpověď správně do příslušných kolonek v úkolu 3 a jeho návrh se alespoň částečně vztahuje k tématu lekce.

Příklad odpovědi

Žák nakreslí trosky elektrárny v Černobylu s popiskem „Černobyl – v roce 1986 velká havárie. Neopakujme“.

Pokročilá úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák přiřadí obě odpovědi do příslušných kolonek v úkolu 3 správně a jeho návrh propojuje témata lekce (rizika technologií, klimatická krize, havárie v Černobylu, současné pohledy).

Příklad odpovědi

Žák navrhne muzeum, které spojuje všechna témata. V první místnosti je expozice věnovaná Černobylu, v druhé místnosti expozice věnovaná klimatické krizi a ve třetí expozice věnovaná řešení ekologické krize.

Komentář k závěrečným odpovědím

Vzhledem ke kreativnímu úkolu můžeme přesně hodnotit správnou odpověď v bodě 3. Pokud chceme hodnotit i návrh sochy/pomníku/muzea, doporučujeme určit přesná kritéria, která odpovídají kontextu třídy a školy (jiná pro SŠ, jiná pro ZŠ). Kritéria mohou být např. „propojuje témata celé lekce“, tematizuje „rizika technologií“, „propojuje se současností“, „obsahuje nápis“ atd. Následně hodnotíme „počet splněných kritérií“.

Doporučená literatura

PLOKHY, S.
Černobyl. Historie jaderné katastrofy.
Praha, 2018.

BARAN, V.
Jaderná energetika a další problémy moderní civilizace.
Praha, 2002.

Metodika

Blok 10 / Člověk a příroda ve 20. století
Lekce 42

Rizika technologií pro život

Autor lekce (metodický a pracovní list):
Jiří Karen

Grafická úprava:
Hedvika Vilinger Člupná

Autor komiksu:
Václav Hromada

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY-SA 4.0](#)
[Uveďte původ—Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.](#)

Všechny metodiky a pracovní listy jsou
v elektronické podobě ke stažení na webových
stránkách dejepisplus.npi.cz.

Rok vydání 2022
Národní pedagogický institut České republiky
www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky